

РОЗДІЛ 4
ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ:
ІСТОРИКО-ПЕДАГОГІЧНИЙ АСПЕКТ

УДК 378.147

Світлана Амеліна, Ганна Дзюба

ОРГАНІЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ
В УНІВЕРСИТЕТАХ НІМЕЧЧИНИ

Амеліна С. М., Дзюба А. І. Організація підготовки бакалаврів економічного профілю в університетах Німеччини.

У статті розглянуто питання професійної підготовки бакалаврів-економістів в університетах Німеччини. Порівняно програми двох основних напрямів підготовки бакалаврів економічного профілю. Представлено зміст бакалаврських програм, які й диференційовано на обов'язкові, вибіркові і факультативні модулі. Висвітлено вимоги до модульних іспитів та захисту бакалаврських робіт. Розкрито особливості проходження та зарахування практик майбутніх фахівців.

Ключові слова: економіст, бакалавр, модульний іспит, бакалаврська робота.

Амелина С. Н., Дзюба А. И. Организация подготовки бакалавров экономического профиля в университетах Германии.

В статье рассмотрены вопросы профессиональной подготовки бакалавров-экономистов в университетах Германии. Проведено сравнение программ двух основных направлений подготовки бакалавров экономического профиля. Представлено содержание бакалаврских программ, дифференцированных на обязательные, выборочные и факультативные модули. Освещены требования к модульным экзаменам и защите бакалаврских работ. Раскрыты особенности прохождения и зачета практик будущих специалистов.

Ключевые слова: экономист, бакалавр, модульный экзамен, бакалаврская работа.

Amelina S. N., Dziuba A. I. The organization of bachelor's training in economics at the universities of Germany.

The article deals with the questions of professional training of bachelor of economics at the universities of Germany. A comparison of the two main programs for bachelor degree in economics is made. The content of undergraduate programs in the context of mandatory and optional modules is presented. The requirements for modular exams and undergraduate work are described. The features of the transmission of practices of future specialists are presented.

Key words: economist, bachelor, modular exam, bachelor work.

Світова економічна і продовольча криза спонукають до переосмислення науковцями економічних процесів, а відтак і ускладнюють завдання підготовки фахівців економічного профілю до професійної діяльності у принципово нових і складних обставинах. Крім того, триває процес адаптації національних систем вищої освіти, зокрема й економічної, до вимог і положень Болонської угоди. Так, країни, що приєдналися до цієї угоди, здійснюють перехід до ступеневої системи освіти, яка передбачає підготовку фахівців за кваліфікаційними рівнями «бакалавр» і «магістр». Зважаючи на ефективність економіки Федеративної Республіки Німеччини, навіть за важких кризових умов великий інтерес викликає досвід підготовки фахівців економічного профілю в цій країні.

Мета статті – розглянути питання організації підготовки бакалаврів-економістів в університетах Німеччини.

Про необхідність відповідних перетворень у сфері вищої освіти України йдеться у працях вітчизняних науковців, які звернулися до вивчення таких питань: реформування системи вищої освіти (В. Андрущенко [1]), навчання впродовж життя (М. Степко, Б. Клименко, Л. Товажнянський [2]). Однак, питання професійної підготовки майбутніх економістів в університетах Німеччини і можливості використання досвіду німецьких університетів в Україні потребують детального дослідження.

Економіка як галузь знань у підготовці фахівців в університетах Німеччини вивчає всі аспекти економіки і поділяється на кілька напрямів. Особливо важливим серед них є «Організація й економіка підприємств» (Betriebswirtschaftslehre), знання якого можуть допомогти підприємствам у прийнятті певних економічних рішень.

Другим важливим напрямом є «Макроекономіка» (Volkswirtschaftslehre), яка опікується економікою не окремих підприємств чи установ, а всієї країни. Такі фахівці аналізують бізнес-процеси і готують рекомендації для політики.

Макроекономіка передбачає вивчення основних економічних відносин і закономірностей у суспільстві, як з позиції окремих економічних одиниць (мікроекономіка), так і економіки загалом (макроекономіка), на відміну від економіки підприємств, яка має справу з економічними відносинами і закономірностями окремих підприємств та надає знання про виробничі структури і процеси.

Обидва напрями економіки пов'язані з багатьма іншими галузями науки, зокрема, психологією, соціологією й математикою. Тому в першому семестрі особливу увагу приділяють математиці, при цьому йдеться про такі дисципліни, як алгебра, облік та аналіз. На початку навчання заснуються також статистика та інформатика. А після цього майбутнім бакалаврам надаються базові знання з двох напрямів – організації й економіки підприємств та макроекономіки. Крім того, до навчального плану часто включають право. Пізніше більшість університетів пропонує студентам можливість спеціалізуватися на конкретній галузі: економічне право, економічна соціологія або економічна інформатика.

Зауважимо, що багато університетів також приділяють велику увагу ґрунтовним знанням мови. Тому часто навчальний план містить бізнес-курс англійської мови, а деякі дисципліни викладаються англійською мовою.

Існуюча система освітніх програм у галузі економіки переведена на нову дворівневу систему бакалаврату та магістратури. Переваги нових структур, що виявляються насамперед в інтернаціоналізації, диференціації і гнучкості навчального процесу з удосконаленням навчання й орієнтацією на практику, під час розроблення й створення нової системи наукових ступенів у Німеччині були поєднані з перевіреними змістовими характеристиками колишніх освітніх рівнів, які завершувалися отриманням відповідного диплома.

Підготовку бакалаврів економічного профілю в Німеччині здійснюють економічні факультети таких університетів: Вища Технічна Школа (Аахен), університети (Аугсбург, Бамберг, Байройт, Білефельд, Бохум, Бонн, Бремен, Дуйсбург-Ессен, Дюссельдорф, Айхштетт, Ерфурт, Ерланген-Нюрнберг, Фленсбург, Фанкфурт-на-Майні, Фанкфурт-на-Одері, Фрайбург, Гамбург, Ганновер, Хайдельберг, Хільдесхайм, Хоехайм, Йена, Кассель, Кіль, Кобленц-Ландау, Кельн, Констанц, Лейпциг, Люнебург, Магдебург, Майнц, Манхайм, Марбург, Мюнхен, Мюнстер, Ольденбург, Оснабрюк, Падерборн, Пассау, Потсдам, Регенсбург, Росто́к, Заарланд, Зіген, Штутгарт, Трір, Тюбінген, Ульм, Веймар, Вісбаден, Віттен / Хердеке, Вюрцбург, Вупперталь), технічні університети (Берлін, Брауншвейг, Хемниць, Клаустгаль, Котбус, Дармштадт,

Дортмунд, Дрезден, Фрайберг, Фрідріхсхафен, Гіссен, Гьоттінген, Грайфсвальд, Халле-Віттенберг, Гамбург-Гарбург, Ільменау, Кайзерслаутерн, Мюнхен), університети Бундесверу (Гамбург, Мюнхен), Вільний Університет (Берлін), Гумбольдт-Університет (Берлін).

Основною метою бакалаврських програм є забезпечення студентів відмінними фаховими знаннями та навичками в галузі економіки, значна частина яких ґрунтується на застосуванні кількісних методів. Отже, зміст основних дисциплін зорієнтовано на вивчення і застосування цих складних методів. Це відбувається відповідно до вимог ринку праці, тому під час підготовки на перших професійних рівнях вищої економічної освіти – бакалавр економіки підприємств та бакалавр макроекономіки – у процесі складного, профільно-орієнтованого фундаментального навчання засвоюють необхідні фахові знання, які є незамінною основою для економічно і стратегічно правильних дій у різноманітних професійних сферах. Крім того, розвиваються уміння самостійного навчання та дослідження і навички застосування отриманих знань, так звані міждисциплінарні ключові кваліфікації.

Стандартний період навчання на обох напрямках складає 6 семестрів (включаючи написання бакалаврської роботи). Загальний обсяг навчання становить 180 кредитів (SP). Навчання є модульним. Кожен модуль визначається кількістю кредитів. При цьому кредит (SP) відповідає загальному навантаженню 30 годин. Є обов'язкові модулі (Pflichtmodule), модулі за вибором (Wahlpflichtmodule) і факультативні модулі (Wahlmodule). Модуль складається з однієї або кількох різних дисциплін і може передбачати вибір та іспит, який складається з кількох частин. Модулі, які вже містять складові частини, обов'язково повинні бути повністю завершені. Модульний іспит складається з одного або кількох часткових іспитів, які проходять під час навчання. Складові іспити модуля можуть передбачати письмові іспити, курсові роботи, презентації, домашні роботи, усні іспити або їх виважене поєднання. Форма і тривалість кожного іспиту з окремих дисциплін публікується на початку кожного семестру в анонованому каталозі навчальних заходів факультету.

Модуль вважається складеним, якщо іспит пройдено хоча б з оцінкою «достатньо» (4,0) і складено всі частини модуля. Ті частини модуля, які не вдалося скласти, можна спробувати скласти ще двічі. Складений іспит не можна складати повторно. Невдалий захист бакалаврської роботи дозволяється перескласти тільки один раз. Бакалаврська робота вважається прийнятою, якщо всі модульні іспити, а також сама робота складені принаймні з оцінкою «достатньо» (4,0).

Практика має бути пов'язана з відповідною дисципліною, що обов'язково пояснюватися студентом у супровідній записці. Крім того, в екзаменаційний відділ мають бути представлені опис завдань (професійних обов'язків, тривалість практики і кількість робочих годин на тиждень) та оцінка практичної роботи, надана підприємством, де відбувалася практика.

Загалом практика повинна складати обсяг не менше 6 тижнів (повний робочий день), якщо вона проводиться на підприємстві або в державній установі. Як альтернатива дозволяється проходження мінімум двох чотиритижневих практик (з повним робочим днем) на двох різних підприємствах або у двох державних установах.

Як правило, практику проходять під час навчання. Проте практика може бути зарахованою, якщо вона була завершена максимум за два роки до початку навчання. Диплом про набуту освіти менеджера, мінімум дворічна робота на підприємстві або принаймні дворічна самостійна підприємницька діяльність також можуть бути зарахованими як практика.

Обов'язковими модулями в підготовці бакалаврів економічного профілю в Німеччині є:

- фінансовий облік, облік витрат;
- теорія виробництва, теорія збуту;
- теорія організації та прийняття рішень, фінансування й інвестування;
- вступ до економіки, економічна історія;
- мікроекономіка;
- макроекономіка;
- цивільне, комерційне й акціонерне право;
- математика;
- економічна інформатика;
- статистика;
- економетрія.

До модулів за вибором (не менше 24 кредитів) під час вивчення організації та економіки підприємств належать:

- банківська та біржова справа;
- підприємництво;
- зовнішня звітність;
- управлінський облік;
- фінансування;
- міжнародний менеджмент;
- маркетинг;
- дослідження операцій;
- оподаткування;
- економічна інформатика;
- конкурентна стратегія.

Під час вивчення макроекономіки 12 кредитів повинні бути надані зі сфери макроекономіки або ж 6 кредитів зі сфери макроекономіки і 6 кредитів зі сфери методологічних принципів (дослідження операцій, статистика, економетрика, економічна інформатика).

Факультативні модулі в обсязі не менше 6 кредитів повинні бути надані з навчального плану факультету економіки (організація й економіка підприємств, макроекономіка чи методологічні основи). Можливе також зарахування навчання за кордоном. Модулі до 18 кредитів також можна обрати за межами факультету економіки. Ця сфера вільного вибору часто використовується для визнання навчальних курсів, пройдених за кордоном.

Після успішного завершення навчання бакалаври обох напрямів підготовки можуть розпочати професійну діяльність або ж продовжити навчання й отримати ступінь магістра. Програма бакалаврату надає відповідну підготовку для подальшого навчання на магістерських програмах в галузі економіки.

Програма бакалаврату в університетах Німеччини спрямована на те, щоб надати студентам ґрунтовні фахові знання і навички у сфері економіки, які дозволяють їм взяти на себе відповідальність в бізнесі або управлінні і застосовувати засвоєні наукові методи й набуті знання для розв'язання наукових проблем. Студенти здобувають у навчанні необхідні для широкої і мінливої сфери професійної діяльності міждисциплінарні ключові кваліфікації. Вони навчаються класифікувати отримані знання, критично

оцінювати їх і передавати іншим. Навчання за бакалаврською програмою сприяє також формуванню здатності до навчання протягом усього життя і роботи в команді.

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з порівняльним аналізом бакалаврських програм підготовки фахівців економічного профілю в Німеччині й Україні та виявленні й обґрунтуванні шляхів застосування досвіду німецьких університетів у нашій країні.

Література

1. Вища освіта України і Болонський процес: [навч. посіб.] / [М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук, В. В. Грубінко, І. І. Бабін]; за ред. В. Г. Кременя. – К. : Освіта, 2004. – 384 с. 2. **Степко М. Ф.** Болонський процес і навчання впродовж життя: [монографія] / М. Ф. Степко, Б. В. Клименко, Л. Л. ТОВАЖНЯНСЬКИЙ. – Харків: НТУ «ХП», 2004. – 112 с.

УДК 378.046.4

Григорій Білянін

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИХ І ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ ЗАКЛАДІВ ОСВІТИ УКРАЇНИ З ПЕРШИХ РОКІВ НЕЗАЛЕЖНОСТІ ДОНІНИ

Білянін Г. І. Підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів закладів освіти України з перших років незалежності донині.

У статті досліджено стан підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів закладів освіти в Україні з перших років незалежності в умовах глобалізації та інтеграції (з 1991 року донині). Розкрито форми, зміст, тривалість та частота курсів підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у досліджуваній період.

Ключові слова: курси підвищення кваліфікації, керівні і педагогічні кадри, програма курсів, форма і зміст.

Білянін Г. И. Повышение квалификации руководящих и педагогических кадров учреждений образования Украины с первых годов независимости по настоящее время.

В статье исследовано состояние повышения квалификации руководящих и педагогических кадров образовательных учреждений в Украине с первых годов независимости в условиях глобализации и интеграции (с 1991 года по настоящее время). Раскрыты формы, содержание, продолжительность и частота курсов повышения квалификации руководящих и педагогических кадров в исследуемый период.

Ключевые слова: курсы повышения квалификации, руководящие и педагогические кадры, программа курсов, форма и содержание.

Bilanyan G. I. Training management and teaching staff educational institutions of Ukraine in the first years of independence to present.

The article examines the state of the organization of training courses of management and teaching staff of educational institutions in the early years of independence, in the context of globalization and integration (1991-present). The forms, contents, duration and frequency of training courses of management and teaching staff in the period of research are revealed.

Key words: training courses, management and teaching staff, program courses, form and content.

Кінець ХХ ст. – початок ХХІ ст. позначений докорінними змінами в соціально-економічному і політичному житті України, які не оминули й систему освіти, що була і залишається визначальним чинником політичної, соціально-економічної та наукової життєдіяльності суспільства.